SIFIRDAN DORUĞA

(Senaryo)

Tarık Buğra

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1657
EDEBÎ ESERLER: 861

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-077-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Yayıncının Notu:
1994'te *Sıfırdan Doruğa* senaryosu ve *Patron* tiyatrosuyla bir arada 975-437-137-7 ISBN numarasıyla basılan eserin sadece senaryo metnini içeren 978-625-408-077-7 ISBN numaralı yeni baskısıdır.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Baskı: LARUS YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş
Bağlar Mah. 62. Sok. Yıldızlar Plaza No:10/A
Bağcılar-Güneşli / İSTANBUL
Sertifika Numarası: 49657

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2021

Tarık Buğra (d. Akşehir 1918 – ö. 26 Şubat 1994); Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Tarık Buğra ilk ve orta tahsilini Akşehir'de tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli aralıklarla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer üçer yıl okuyup vazgeçti. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Tarık Buğra, gazetecilikle olan ilgisini 1983 yılı sonuna kadar devam ettirdi. Gazete yazılarının değişik ve kendine has özellikleri vardır. Hiçbir zaman basmakalıp düşünce ve ideolojilerin takipçisi olmamıştır. Zaman zaman dil, edebiyat ve sanat konularına da yer verdiği bu yazılarında hür, bağımsız ve meseleler karşısında tarafsız bir yazar olma vasfını kaybetmemiştir.

Tarık Buğra, edebiyat dünyasına küçük hikâyelerle girdi. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile ikinci olması, onun için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra *Çınaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde hikâyeler yazmaya devam etti. Bu hikâyeler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şeyin, yazarın bir acemilik/çıraklık dönemi olmayışıdır. Hemen her yazarda takip edilen zaman içinde ustalaşma, Tarık Buğra'da görülmez. O, daha ilk hikâyesinde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur. Hikâyelerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevda ilişkileri, küçük kasaba intibaları gibi ferdî ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra olay değil, atmosfer hikâyecisidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan eseri hiç şüphesiz *Küçük Ağa*'dır. Bu eserde ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında Millî Mücadele ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Daha çok devletin resmi görüşünden hareket eden Kurtuluş Savaşı romanlarının tam aksine bu üç romanda meseleler, insan/millet açısından ele alınmış, yeni ve doğru bir yorumla ortaya konulmuştur. Bu roman "tarihî açıdan Millî Mücadele'de insanın yeri, milletin yeri nedir?" sorularının cevaplarını araştırır.

Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'da ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı meselesi haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini,

perde arkasını tasvir ve tahlil eder. Tarık Buğra, *Osmancık* romanı ile de, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde de cihan devletini kuran irade, şuur ve karakterin tahlili vardır.

Tarık Buğra, roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün tipler tabiîdir. İnsanı, en gerçek ve inkâr edilemez yanından -mizacından- ve insanın en soylu duygusundan -hüzünlerinden- ele almıştır. Bu özellikleriyle Tarık Buğra, realizmin Türk romancılığındaki en usta yazarlarından birisidir. Tarık Buğra'da belli ve kalıplaşmış bir fikri ispatlama, yorumlama ve propogandasını yapma endişesi yoktur. O, romanı, roman olarak düşünür. Tarık Buğra'yı bugün ve gelecekte sarsılmaz yapan özellik onun bu tutumudur. Ona göre roman, hatta sanat "kâinatı ve insanları bir mizaca göre yeniden yaratmaktır." Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarında mesele ön plândadır, fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalıcı eserlerin en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılacağını savunmuştur. Sanat eseri için her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra, güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslûbu, derin tipleri ile Türk hikâye, tiyatro ve roman yazarlarının başında yer almıştır.

Eserleri: ***Hikâye:*** Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, yeni ilavelerle 1969) ***Tiyatro:*** Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı (1979) İbiş'in Rüyası, Bir Ben Vardır Benden İçeri, Güneş ve Arslan ***Gezi Yazıları:*** Gagaringrad (Moskova Notları) (1962), ***Fıkra ve Deneme:*** Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Bu Çağın Adı (1990), Politika Dışı (1992). ***Roman:*** Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1964), Küçük Ağa Ankara'da (1966), İbiş'in Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Gençliğim Eyvah (1979), Dönemeçte (1980), Yalnızlar (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983). ***Senaryo ve oyunu:*** Sıfırdan Doruğa-Patron (1994).

Birinci Bölüm

Bir Ömer Doğdu

GİRİŞ:

(Dizinin Müziği)

Yazı: 1906

YILMAZ: *(Dıştan:)* Yıl 1906. Dersaadet *(Bir fotoğraf veya gravürden de olabilir, o yılların İstanbul'undan bir görüntü:)* yâni Osmanlı devletinin payitahtı. Halk *(bir kahve önünde pinekleyen üç beş kişi)* kendini bırakmış; akıntı nereye götürürse oraya gidecek. *(Ara)* Peki, ya aydınlar? Aydınlar *(Döküntü bir dizgi ve baskı dairesi)* döküntü matbaalarda, *(ona göre bir yazı işleri odası)* dergi ve gazetelerde veya *(bir meyhâne:)* salaş meyhânelerde vatanı kurmak için reçeteler araştırıyorlardı. *(Ara)*

Bir de Pera, *(söylenilen yerlerin dış görüntüleri, tabelaları, vitrinleri:)* yâni Beyoğlu; alafranga pastahâneler, müzikli birahâneler vardı ve *(İç görüntüler; gene konuşan, tartışan insanlar:)* bazı aydınlar da oralarda aynı reçeteleri tartışmaktaydı. *(Ara)*

Ve, bu aydınlar ikliminin meltem rüzgârlarında *(bastıra bastıra:)* meşrutiyet gibi, hürriyet gibi, iktisâdî ve ticarî serbesti, yâni liberalizm veya mezheb-i maddîyûn, yani materyalizm gibi büyülü kelimeler uçuşuyordu.

- Gene küçük bir aradan sonra müzik değişir ve kamera boş ve çorak ovaları, çıplak dağları hızla geçtikten sonra AKÇAKAYA'ya inerken:

YILMAZ: *(Dıştan:)* İşte bu günlerden birinde, Anadolu'nun kaybolmuş bir köyünde, Akçakaya'da, kayalara oyulmuş

evlerin birinde *(Kamera evin kapısına yaklaşıyor:)* yaşayıp yaşamayacağı, yaşarsa ne kadar ve nasıl yaşayacağı bilinemeyen Anadolu çocuklarından biri doğdu.

(Son kelimenin üstüne yeni doğan çocuk çığlığı biner ve bununla birlikte kamera içeri girer: MÜZİK SUSAR: Yaşlı bir adam bebeğin kulağına eğilmiştir:)

ADAM: Lâ ilâhe illallah. Adı Ömer olsun. Ömer, Ömer, Ömer.

Kararma ve müzikle birlikte jenerik:

Yazılar yanda, bir şerit hâlinde yukarıdan aşağıya düşerken:

Donmuş bir resim: *Ömer, Gülnaz, Ömer'in küçük kardeşi Mehmet, annesi Pembe Hanım, kervancı Mehmet İmamoğlu. Annesi Ömer'i bağrına basmış. Resim canlanır: Pembe Hanım gözünü, parmağıyla silerken: "Yolun açık olsun Ömerim"*

Zincirleme: *Üç, beş kişilik kervana Mehmetle Ömerin katılışı ile hareket eder ve hemen donar. Donan resimdeki Ömer'e zoom: Omzunda torba, elinde saz vardır.*

Ömer, sırtında pamuk balyası yürüyor. İki, üç adım sonra görüntüye bir at arabası girdi. Ömer balyayı arabaya atıyor, Ömer'e ve daha arabaya düşmeyen balyaya zoomda resim donar./

Ömer, belden yukarısı çıplak, pamuk basmaktadır. Etrafında pamuklar uçuşuyor. Ömer'in terli, pamuklu ve güçlü, güleç yüzüne -omuz çekiminde- zoomla resim donar./

Çalıştığı fabrikanın avlusuna konmuş masada, kâtip işçilerin yevmiyesini dağıtıyor. Sıra Ömer'dedir. Ömer'in avucu ve içindeki kuruşları bırakan ele zoomda resim donar./

Bir küçük gaz lâmbası bir gaz tenekesinin üstünde. Yanındaki yere serilmiş şiltede oturan Ömer, kucağındaki tahta kutuya kuruşlar koyuyor. Kutudaki paralara ve Ömer'in eline zoom:

JENERİK: *.. resim donar./*

Aynı görüntü hareketlenir ve peş peşe, hızlı geçişlerle kutuya paraların atılışı, iki, üç kere tekrarlanır. Sonuncusunda artık kutuda kâğıt paralar da vardır./

Tek gözlü, zavallı bir kulübe. Ömer, kapısının yanına levha çakıyor. Kamera yaklaşır ve Ömer'in bir parçası ile levhayı görür. Levhadaki yazı (orijinali kullanılacak) şöyledir: PAMUK, altında süslemeli bir ayırma işareti ve aynen TECİM EVİ, Bunun altında da, gene aynen ÖMER ve MEMET. En altta ise, ancak okunabilecek kadar küçük yazılmış SABANCI. Görüntüye, yana bakan ve gururla gülümseyen Ömer'in profili girer; resim donar ve bir süre kalır. Müzik yükselir. Kararma.

YAZI: Sıfırdan Doruğa / Birinci Bölüm:

BİR ÖMER DOĞDU

Görüntü, duvardaki 1978 takvimi ile Muhsin'in büst çekiminde açılır. Geriye kaydırma: Masa, masadaki Genel Yayın Koordinatörü yazısı, Şükriye'nin profili ve pencerenin önünde, ayakta duran Yılmaz:

MUHSİN: *(Açılışla birlikte:)* Kutlarım Şükriye; projene evet.

ŞÜKRİYE: Teşekkür ederim.

(Geri kaydırma sürmüş, kamera Şükriye'ye yaklaşmıştır. Görüntüde şimdi masadaki yazı ile Yılmaz'ın ayakları vardır:)

MUHSİN: *(Dıştan:)* Beraber çalışacaksınız.

ŞÜKRİYE: *(Yılmaz'a doğru bakar:)* Beraber mi? Fakat bu benim konum.

Aksi açıdan üçlü çekim:

MUHSİN: Konu büyüdü; çok.

ŞÜKRİYE: Nasıl yâni? *(Sinirlenmiştir; çantasından sigara ve çakmak çıkarıyor. Muhsin kalkar, yürür, hep gülümsemekte*

olan Yılmaz'ın önünden geçerek görüntüden çıkar. Şükriye, Yılmaz'a:) Benim işime burnunu sokmasan olmaz!

MUHSİN: *(Dıştan:)* Sinirlenme.

Görüntüye yeniden Muhsin de girer. Şükriye bir dolu sigara dumanı salıvererek Muhsin'e bakar. Muhsin başıyla Yılmaz'a gösterir:

MUHSİN: Anlatır sana; eminim aklın yatacak. *(Şükriye gitmeye hazırlanıyorken:)*

ŞÜKRİYE: Konu büyüdü dediniz. *(ayağa kalkarken)* Doğru, büyük konulara gücüm yetmez benim. *(Daha belirgin bir alaycılıkla:)* Ama dâhi gazetecilere de ayak uyduramam ben. *(Yılmaz'a bakar. Gülümseyen Yılmaz'ın yakın çekimi, sonra gene üçlü çekim:)* Bir soru Muhsin Bey; beraber çalışmamız şart mı; yâni bir emir mi?

MUHSİN: Ne emir ne rica. Karar senin. Ben sadece Yılmaz'ı dinlemeni istiyorum.

ŞÜKRİYE: *(Bir duraklamadan sonra:)* Pekalâ.

Zincirleme:

Gazetede Yılmaz'ın odası. Yılmaz, gömleğinden siyah iş kolluklarını çıkarıyor; arkası, sigarasını küllüğe bastırmakta olan Şükriye'ye dönük, ıslık çalıyor:

ŞÜKRİYE: Seni dinliyorum. Kes şu ıslığı.

Yılmaz, ona -kameraya- dönüverir. Gülümser. Öncekilerden ayrı bir gülümseyiştir bu; sevgi ve dostluk belirtisi.

ŞÜKRİYE: Evet?

Yılmaz, bir iskemle çekip onun yanına oturmak için yürürken, sakin ve ciddi:

YILMAZ: Sakıp Sabancı -ve Sabancı ailesi- önemli, çok.

ŞÜKRİYE: Eee?

YILMAZ: İlgilenmeye değer.

ŞÜKRİYE: Yok canım!..

YILMAZ: *(Umursamaz:)* Güzel bir konu.

ŞÜKRİYE: *(Çantasından sigara paketini ve çakmağını çıkarırken:)* Teşekkür ederim. Bunu patron da söyledi sanırım. Sadede gelir misin sen? *(Sigarasını yakacak)*

YILMAZ: Yakma.

ŞÜKRİYE: Nedenmiş o?

YILMAZ: Çok içiyorsun. *(Kamera geriye kaydırmada onun kalkıp masasına gidişini izlerken, ekler:)* Ve boşuna sinirleniyorsun. *(Otururken:)* İşine burnumu soktuğum filan yok; *(Birden kalkar ve tekrar Şükriye'nin yanına yürürken:)* Yolda anlatırım. *(Şükriye'yi kolundan tutup kaldırır:)* Boğazda bir yemeğe ne dersin? *(Asılı ceketini almış giyiyor)*

ŞÜKRİYE: İşim var benim.

YILMAZ: *(Kapıyı açmış; bir gazete görüntüsü:)* Asıl iş bu. *(Çıkarlar, Yılmaz kapıyı çeker. Kararma)*

…Vakit akşama doğrudur. Kamera, yandan bir otomobilin ön kısmını görüntülüyor. Yılmaz direksiyonda, Şükriye yanında oturmaktadır. Araba sahil şeridinde yürüyor. Yılmaz, arada bir yan aynaya bakar, o zamanlarda da görüntüye trafiğin akıntısı girer. Kasette müzik; ses iyice kısık:

YILMAZ: İş hayatının başlangıç noktası? Hamallık. *(Ara:)* Kurulan ilk iş? Ömer, Memet Pamuk Tecim evi. *(Ara:)* Yâni, ticarethânesi. *(Ara:)* Bir baraka. *(Ara:)* Varılan nokta? Holding. *(Ara:)* Bir kuşaklık sürede. *(Birden Şükriye'ye çevirir başını ve başka bir tonda:)* Bu akıl almaz servet bu kadar kısa zamanda nasıl yapıldı?

ŞÜKRİYE: *(Yılmaz'ı, hiç ona bakmadan dinlemiştir. Soru üzerine, başını çevirir, bakarak:)* Bu iş romancı işi değil Yılmaz.

YILMAZ: Dinle şimdi; bu sorunun cevabını sen, burada Sakıp ağanın kendinden/

ŞÜKRİYE: *(Düzeltmek için keser:)* Ve çevresinden,

YILMAZ: *(Gülümseyerek:)* Çevresinden/

ŞÜKRİYE: *(Gene keserek tamamlar:)* Ve iş dünyasından.

YILMAZ: *(Sabırla:)* Tamam; dostundan, düşmanından.

ŞÜKRİYE: Evet, düşmanlarından da.

YILMAZ: Yetmez.

ŞÜKRİYE: Bana yeter.

YILMAZ: Eh; başla o zaman çalışmana.

ŞÜKRİYE: Peki sen? *(Bakar ona:)* Senin işin ne olacak?

YILMAZ: *(Gelmişlerdir, Yılmaz park etmek için trafiği kollamaktadır:)* Söylerim. *(Üstten çekim: Araba, bir kıyı lokantasının önünde park etmiştir. Yılmaz anahtarları, yanlarına gelmiş olan adama verir. Lokantaya girerler.)*

Zincirleme: *Lokantanın içinde, Şükriye ile Yılmaz, yanlarında şef, içinde balıklar, etler, mezeler bulunan vitrin dolabın önünde. Seçmişler seçeceklerini. Son işaretten sonra salonuna yürürler. Kamera, genel görüntüyü vererek izler onları: Sâdece bir masada, içkiye erken başladıkları anlaşılan üç kişi var. Şükriye ile Yılmaz, bahçeye ve denize bakan bir masaya otururlar. Salon loştur. Birkaç duvar lambası yanıyor, o kadar. Bir hafif müzik ancak işitilebiliyor. Atlama: Garson ve komi servis yapıyor. Yılmaz şarabı tattı, beğendi, Şükriye'nin kadehini işaret etti:*

ŞÜKRİYE: *(Garsona:)* Hayır, teşekkür ederim. *(Yılmaz'a, gülümseyerek:)* Arabayı ben kullanırım.

YILMAZ: *(Garson ve komi çekiliyor. Kamera öne kayıyor ve Yılmaz'ı Şükriye'nin dar profilinden görüyor:)* Evet Şükriye; *(Bastırarak:)* kısa sürede edinilmiş servetlerde ya dalavere ya kan vardır.

ŞÜKRİYE: *(Ters açıda; ağzına yakın çatalı tuttu. Alaycı:)* Mutlaka! *(Açı değiştirmeler sürecek)*

YILMAZ: İhtimâl olarak da kabul etmez misin?

ŞÜKRİYE: Elbette. Var çünkü örnekleri.

YILMAZ: Teşekkür ederim. Senin araştırma konunda, yâni Hacı Ömer Ağa, Sakıp Ağa ve Sabancı Holding için bu ihtimâlin peşine düşmek fena mı olur?

ŞÜKRİYE: Sen sanıyor musun ki ben peşine düşmeyeceğim?

YILMAZ: Yoo; kesinlikle.

ŞÜKRİYE: Öyleyse? *(Sanki düğmelere bu soru basmış gibi, salonun bütün lâmbaları yanıverir. Bahçedekiler de öyle. Önce Yılmaz, gülümserler, bakışlar, sonra:)* Evet? Öyleyse, sen?

YILMAZ: Senin araştırma yapacağın çevrede bazı gerçekler, özellikle de kir bohçaları yedi kilit altında saklanır.

ŞÜKRİYE: Veee, o yedi kilidi ancak sen açabilirsin!

YILMAZ: *(Gülümser:)* Çilingirlik iddia ettiğim yok; ben burada, seninle çalışmayacağım ki!

ŞÜKRİYE: Nasıl yâni?

YILMAZ: Anlatacağım. Anlatacağım da, önce yemeğimizi tadını kaçırmadan bitirelim. *(Garson masalarına balık servisi yapıyor. Gülümserler. Kararma)*

(… Gece. Kamera direksiyondaki Şükriye ile yanında oturan Yılmaz'ı arka kanepeden görüntülüyor. Radyoda bir Bozlak. Virajlara ve trafiğe göre dış görüntüler değişiyor)

YILMAZ: O çevrede kirli çamaşırlar yedi kat kilit altındadır dedim.

ŞÜKRİYE: *(Bekler. Sonra:)* Evet?

YILMAZ: Oysa Sabancıların ve iş dünyasının kirli çamaşırlarını vermeyen bir yazı dizisi/

ŞÜKRİYE: *(Araba virajdadır. Kamera öne kayar. Direksiyonu ayarlamakla uğraşan Şükriye, gülümseyerek Yılmaz'ın sözünü tamamlar:)* .. beş para etmezler. *(Birden öfkelenir:)* İlle kirli çamaşırlar! Bulamazsan icat et, çamur at. Onu da beceremezsen bırak. *(Ara. Yılmaz gülümsüyor. Sonra:)* Temiz çamaşırlardan, güzel gerçekler ve başarılarından bize ne?! *(Hâlâ gülümseyen Yılmaz'a bakarak tamamlar:)* At sepete.

YILMAZ: İleride sağa yanaşır mısın?

ŞÜKRİYE: Neden?

YILMAZ: Çay içelim.

Zincirleme: *Ellerinde kâğıt helvalar, önlerinde çay bardakları, arkalarında koca bir çınar ve eski bir çeşmenin ön cephesi var:*

YILMAZ: *(Helvasını hırsla ısıran Şükriye'ye bakarak güler:)* O kadar değil. Sepete değilse bile gazeteye değil.

ŞÜKRİYE: Ne gülüp duruyorsun?

YILMAZ: Helvayı öyle bir ısırdın ki, mesleğimi dişliyorsun sandım.

ŞÜKRİYE: *(Aynı hırsla helvayı masaya bırakıp sigara yakmaya hazırlanırken:)* Asıl sensin benim şansımı dişleyen.